

EURÓPSKA KOMISIA

V Bruseli 24. 7. 2012
COM(2012) 405 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Výročná správa o nástroji stability za rok 2011

{SWD(2012) 225 final}

OBSAH

1.	Úvod.....	3
2.	Štruktúra nástroja stability	3
3.	Implementácia nástroja stability	4
4.	Prehľad nástroja stability v období rokov 2007 – 2011	5
5.	Aktuálna situácia nástroja stability v roku 2011	6
6.	Reakcia na krízy a na vznikajúce krízy (článok 3 nariadenia o nástroji stability).....	7
6.1.	Ako nástroj stability reagoval na krízové situácie v roku 2011?	7
6.2.	Kto sa zapája do opatrení reakcie na krízy v rámci nástroja stability?	9
7.	Pomoc v kontexte stabilných podmienok na spoluprácu (článok 4 nariadenia o nástroji stability).....	10
7.1.	Ohrozenia bezpečnosti a ochrany (článok 4 ods. 1 nariadenia o nástroji stability) ...	10
7.2.	Zmierňovanie chemického, biologického, rádiologického a jadrového rizika (CBRN) (článok 4 ods. 2 nariadenia o nástroji stability)	12
7.3.	Budovanie kapacít pred začiatkom krízy a po jej skončení (článok 4 ods. 3 nariadenia o nástroji stability).....	14
8.	Záver	16

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Výročná správa o nástroji stability za rok 2011

1. ÚVOD

Táto piata výročná správa sa predkladá Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov v súlade s príslušnou požiadavkou na podávanie správ stanovenou v článku 23 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1717/2006 z 15. novembra 2006, ktorým sa ustanovuje nástroj stability¹.

Nástroj stability (IfS) je dôležitý nástroj v právomoci vysokej predstaviteľky/podpredsedníčky Komisie, ktorý jej umožňuje cieľiť prostriedky na podporu komplexných prístupov EÚ zameraných na prevenciu, zmierňovanie a riešenie situácií po skončení krízy a bezpečnostných hrozieb po celom svete. Správa poskytuje prehľad, ako bol nástroj stability využívaný v roku 2011.

Túto správu dopĺňajú dva pracovné dokumenty útvarov Komisie, ktoré obsahujú komplexné a podrobné aktualizované informácie o: i) naliehavých opatreniach reakcii na krízové situácie v rámci nástroja stability, ktoré sa začali vykonávať a/alebo sa vykonávali v roku 2011, ii) dlhodobých programoch nástroja.

Opatrenia v rámci nástroja stability uvedené v tejto správe uskutočňuje široké spektrum vykonávajúcich orgánov, a to vrátane agentúr OSN, iných medzinárodných a regionálnych orgánov, orgánov členských štátov EÚ, mimovládnych organizácií (MVO) a iných subjektov zastupujúcich občiansku spoločnosť.

2. ŠTRUKTÚRA NÁSTROJA STABILITY

Nástroj stability je jedným z hlavných nástrojov v oblasti vonkajšej pomoci, ktorý EÚ umožňuje získať vedúcu úlohu, pokiaľ ide o pomoc pri predchádzaní existujúcim alebo vznikajúcim krízovým situáciám na celom svete a pri reakciách na ne.

Ako sa uvádza ďalej, v článkoch 3 a 4 nariadenia o nástroji stability sú uvedené druhy činností, pri ktorých možno tento nástroj mobilizovať².

V článku 3 sa ustanovuje „pomoc pri reakcii na krízové situácie alebo na situácie vznikajúcej krízy“. Tá môže zahŕňať reakcie na závažné politické a konfliktné situácie, veľké prírodné katastrofy a niekedy na zložitú kombináciu obidvoch takýchto udalostí. Keď sa vyskytnú možnosti predísť krízam, zmierniť ich alebo vyriešiť, takáto pomoc v rámci nástroja stability, ktorá je obmedzená na prípady, keď sa bežné nástroje vonkajšej pomoci² nemôžu mobilizovať

¹ Ú. v. EÚ L 327/1, 24.11.2006.

² Nástroj predvstupovej pomoci (IPA), nástroj európskeho susedstva a partnerstva (ENPI), nástroj financovania rozvojovej spolupráce (DCI), Európsky rozvojový fond (ERF), európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR) atď.

v dostatočnom čase alebo primeraným spôsobom, má formu tzv. *opatrení výnimočnej pomoci*³. Na tieto opatrenia reakcie v niektorých prípadoch nadväzujú následné *programy dočasnej reakcie*⁴.

Opatrenia nástroja stability často dopĺňajú humanitárnu pomoc EÚ, pričom z tohto nástroja sa rozhodujúcim spôsobom prispieva k prístupu „spojenia podpory, rekonštrukcie a rozvoja“⁵. Opatrenia nástroja stability môžu ďalej dopĺňať operácie a iné opatrenia SBOP EÚ⁶, ako aj zásadne prispievať ku komplexnému prístupu EÚ k reakcii na krízy.

Opatrenia v rámci nástroja stability dopĺňajú bežné nástroje pomoci, ktoré v dôsledku svojho rozsahu pôsobnosti, strategického plánovania a programovacieho cyklu často nie sú vhodné pri reakcii na krízy alebo vznikajúce krízy. Významnou prednosťou súboru nástrojov vonkajšej činnosti EÚ je skutočnosť, že zahŕňa také široké spektrum nástrojov, ktoré Únii umožňujú individuálne reagovať na rôzne situácie.

Rôzne menšie opatrenia nástroja stability pri reakcii na krízy sa financujú z nástroja zriadeného v rozhodnutí o financovaní, ktorý umožňuje EÚ poskytovať rýchlu a pružnú podporu v rámci nástroja stability pre rôzne druhy opatrení, ktorých maximálna výška nepresahuje 2 mil. EUR. Označuje sa ako mechanizmus nástroja stability pre politické poradenstvo, technickú pomoc, sprostredkovanie, zmierenie a pre ostatné oblasti pomoci v prospech tretích krajín postihnutých krízovými situáciami (PAMF).

V **článku 4** nariadenia o nástroji stability sa ustanovuje programovateľná zložka nástroja, ktorá v sebe zahŕňa dlhodobejšie programy nástroja stability zamerané na tieto tri ústredné oblasti:

- ohrozenie bezpečnosti a ochrany v nadregionálnom kontexte (článok 4 ods. 1);
- zmierňovanie chemického, biologického, rádiologického a jadrového rizika (CBRN) (článok 4 ods. 2) a
- budovanie kapacít pred začiatkom krízy a po jej skončení (článok 4 ods. 3)⁷.

3. IMPLEMENTÁCIA NÁSTROJA STABILITY

Nadobudnutie platnosti Lisabonskej zmluvy bolo v roku 2011 podnetom na vytvorenie Útvary pre nástroje zahraničnej politiky (Foreign Policy Instruments – FPI), nového útvaru Komisie,

³ Maximálna dĺžka trvania je 18 mesiacov s urýchleným postupom prijímania a realizácie programov v objeme menej ako 20 mil. EUR, ako sa uvádza v nariadení Rady (ES, Euratom) č. 1605/2002 z 25. júna 2002 o rozpočtových pravidlách, ktoré sa vzťahujú na všeobecný rozpočet Európskych spoločenstiev v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej len „nariadenie o rozpočtových pravidlách“), a v nariadení Komisie (ES, Euratom) č. 2342/2002 z 23. decembra 2002, ktorým sa ustanovujú podrobné pravidlá na vykonávanie nariadenia o rozpočtových pravidlách (ďalej len „vykonávacie pravidlá“).

⁴ Programy sa opierajú o tzv. opatrenia výnimočnej pomoci s cieľom stanoviť podmienky realizácie politik EÚ v oblasti spolupráce. Tieto môžu byť dlhodobejšie, ale ich prijatie vyžaduje dlhší čas v dôsledku dlhších rozhodovacích postupov vrátane komitológie.

⁵ Linking Relief, Reconstruction, and Development (LRRD).

⁶ Spoločná bezpečnostná a obranná politika (Európskej únie).

⁷ Známe aj ako „partnerstvo na budovanie mieru“ (Peace building Partnership – Pbp) v rámci nástroja stability.

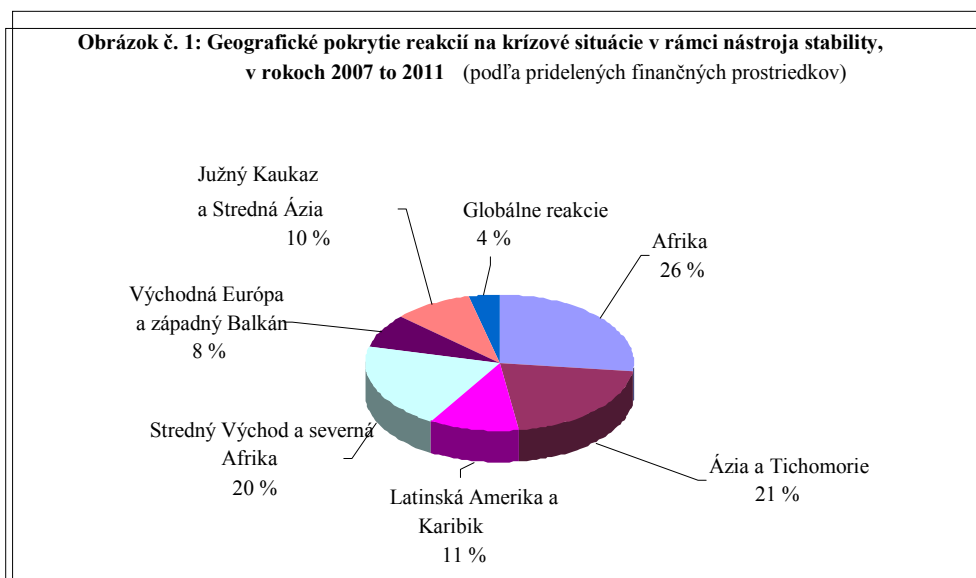
ktorý spolupracuje s takisto novým a funkčne nezávislým orgánom Únie pod názvom Európska služba pre vonkajšiu činnosť (ESVČ)⁸. Obidva útvary patria do sféry riadenia vysokej predstaviteľky/podpredsedníčky Komisie Ashtonovej, pričom FPI patrí do jej právomoci v rámci funkcie podpredsedníčky Európskej komisie.

V článku 9 rozhodnutia o vytvorení ESVČ sa ustanovuje, že riadenie vonkajšej spolupráce Únie zostáva v právomoci Komisie a vysoká predstaviteľka zabezpečuje celkovú politickú koordináciu nástrojov vonkajšej pomoci vrátane nástroja stability. ESVČ preto poskytuje politické vedenie pre operácie uvedené v článku 3 nástroja stability a podieľa sa na príprave opatrení spolu s FPI, ktorý zodpovedá za vykonávanie dohodnutých činností. ESVČ zabezpečuje aj strategické plánovanie na účely článku 4 prostredníctvom strategických dokumentov a viacročných indikatívnych programov. Zodpovedajúce ročné akčné plány (Annual Action Plans – AAP) stanovuje a vykonáva GR DEVCO⁹ (na účely článku 4 ods. 1 a ods. 2) a FPI (na účely článku 4 ods. 3). ESVČ a GR DEVCO, ktoré spolupracujú vo veciach týkajúci sa článku 4 ods. 1 a 2, spoločne pripravujú opatrenia zamerané na riešenie mnohých hrozieb bezpečnosti a iných globálnych výzev, ktoré dopĺňajú ostatné opatrenia realizované v rámci geografických nástrojov EÚ.

4. PREHEAD NÁSTROJA STABILITY V OBDOBÍ ROKOV 2007 – 2011

Po piatich rokoch od svojho vzniku je nástroj stability dnes už osvedčeným mechanizmom, ktorý EÚ používa pri reakciách na konflikty a krízy na celom svete, pri riešení hrozieb bezpečnosti na vnútroštátnej a regionálnej úrovni, ako aj pri budovaní kapacít reakcie na krízy a predchádzanie konfliktom.

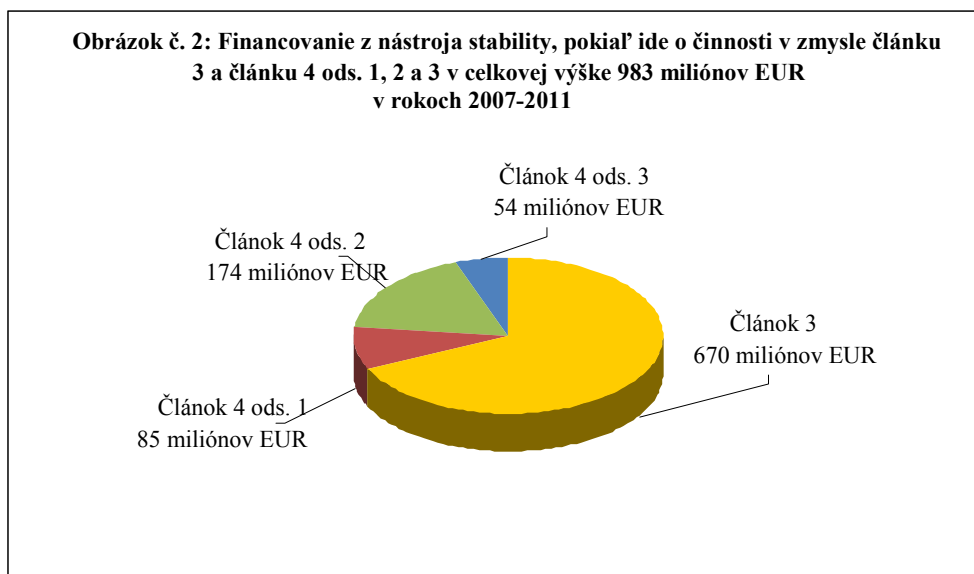
V období rokov 2007 – 2011 sa z prvku nástroja stability určeného na krátkodobú reakciu na krízy sprístupnilo **670 mil. EUR na 203 opatrení reakcie na krízy na celom svete**. Na obrázku č. 1 sa uvádza geografické pokrytie v období 2007 – 2010.

⁸ Rozhodnutie Rady z 26. júla 2010 o organizácii a fungovaní Európskej služby pre vonkajšiu činnosť (2010/427/EÚ), Ú. v. EÚ L 201.

⁹ Generálne riaditeľstvo pre rozvoj a spoluprácu – EuropeAid (Európska komisia).

Na obrázku č. 2 je znázornené, ako boli v tomto období rozdelené finančné zdroje medzi opatrenia reakcie na krízu (článok 3) a dlhodobější programy (článok 4):

5. AKTUÁLNA SITUÁCIA NÁSTROJA STABILITY V ROKU 2011

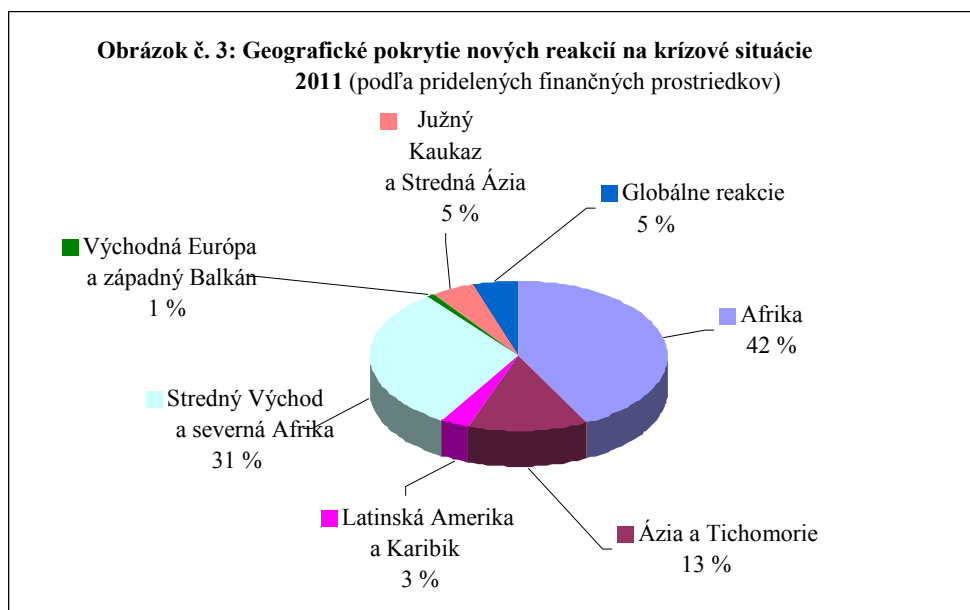
Z disponibilného a pre nástroj stability plne viazaného rozpočtu na rok 2011¹⁰ vo výške **282 miliónov EUR** (takmer 15-percentný nárast v porovnaní s predchádzajúcim rokom) boli pridelené prostriedky rozdelené takto:

- 188 miliónov EUR na krízové situácie alebo vznikajúce krízové situácie, čo predstavuje 43-percentný nárast od predchádzajúceho roka;
- 30 miliónov EUR na reakcie na nadregionálne hrozby;
- 49 miliónov EUR na zmiernovanie chemického, biologického, rádiologického a jadrového rizika (CBRN) a
- 15 miliónov EUR¹¹ na predkrízové a pokrízové budovanie kapacít.

Prostredníctvom pravidelných nôt zasielaných Politickému a bezpečnostnému výboru bola Rada pravidelne informovaná o plánovaní nových opatreniach reakcie na krízové situácie podľa článku 3, ako aj o najnovšom vývoji realizácie prebiehajúcich opatrení. Pracovná skupina pre konflikty, bezpečnosť a rozvoj patriaca pod výbor Európskeho parlamentu pre zahraničné veci, ktorá bola vytvorená v rámci demokratickej kontroly nástroja stability, zvolala päť zasadnutí so zástupcami Komisie a ESVČ.

¹⁰ Pozri „Instrument for Stability: Overview 2011 commitments and payments“ v pracovnom dokumente útvarov Komisie II, ktorý je pripojený k tejto správe.

¹¹ Vrátane prostriedkov pridelených z Európskeho parlamentu na pilotný Program pre mierotvorné činnosti mimovládnych organizácií vo výške 1 mil. EUR.

Pokiaľ ide o geografické rozloženie, obrázok č. 3 ilustruje, že rôzne krízy v subsaharskej Afrike v roku 2011 si vyžadovali vysokú úroveň financovania z nástroja stability na podporu dôležitého úsilia o stabilizáciu. Okrem toho nastal veľmi výrazný nárast podielu z celkových finančných prostriedkov nástroja stability pridelených v roku 2011 pre Blízky Východ a severoafriický región v súvislosti s udalosťami tzv. arabskej jari. Silný záväzok EÚ podporovať región južného Stredozemia v súlade so spoločným oznámením vysokej predstaviteľky a Komisie z 8. marca 2011 pod názvom *Partnerstvo pre demokraciu a spoločnú prosperitu s južným Stredozemím* sa odzrkadľuje aj na plánovaných presunoch z celkového rozpočtu nástroja stability do rozpočtu nástroja európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) vo výške 60 miliónov EUR na rok 2012 a 70 miliónov EUR na rok 2013.

Hoci vo viacerých ďalších regiónoch sa realizovalo menej nových činností nástroja stability, mnohé činnosti začaté v týchto regiónoch v roku 2010 pokračovali počas celého roka 2011. Pokiaľ ide o dlhodobější programy nástroja stability, v roku 2011 skončilo obdobie, na ktoré sa vzťahoval strategický dokument o nástroji stability na obdobie rokov 2007 – 2011 a jeho dva viacročné indikatívne programy vzťahujúce sa na obdobia rokov 2007 – 2008 a 2009 – 2011.

V nasledujúcich dvoch oddieloch sú uvedené konkrétne príklady projektov nástroja stability z roku 2011.

6. REAKCIA NA KRÍZY A NA VZNIKAJÚCE KRÍZY (ČLÁNOK 3 NARIADENIA O NÁSTROJI STABILITY)

6.1. Ako nástroj stability reagoval na krízové situácie v roku 2011?

Úplné podrobnosti všetkých opatrení nástroja stability realizovaných v roku 2011 sú uvedené v pracovnom dokumente útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom k tejto výročnej správe. Na vykreslenie činností realizovaných v roku 2011 sú nasledujúce činnosti dôkazom šírky záberu, ako aj veľkého počtu rozdielnych druhov problémov, na ktoré má nástroj stability reagovať na rôznych miestach sveta:

- **Arabská jar** – okrem priamej podpory mierových volieb sa dôraz kládol na posilnenie účasti občianskej spoločnosti na transformačných procesoch (**Tunisko, Egypt a Líbya**) vrátane osobitného zamerania na podporu úlohy ženy. Turbulentná situácia v Jemene si vynútila zrušenie prebiehajúcich činností so zapojením vládnych orgánov presadzovania práva, pričom ostatné akcie zamerané na posilnenie hlasu občianskej spoločnosti pokračovali.
- Značná podpora bola poskytnutá **palestínskemu** ľudu, a to aj prostredníctvom nevyhnutných podpôr na prenájom, ktoré majú pomôcť zabrániť vypuknutiu nového konfliktu v palestínskom utečeneckom tábore v **Libanone**, a tým pomôcť zmierniť riziko eskalácie a vedľajších účinkov na už nestabilnú situáciu na Blízkom východe a v širšom regióne Stredozemia. Prijal sa súbor opatrení naliehavej podpory na sociálnu a hospodársku stabilizáciu v pásme **Gazy**, zameraný na podporu vytvárania pracovných miest a zlepšenie dostupných zásob vody. Ďalšie rozhodnutie sa týkalo modernizácie hraničného prechodu **Kerem Shalom** s cieľom uľahčiť tok tovaru z Izraela do pásma Gazy a naopak.
- V súvislosti so zmierovacou a prechodnou justíciou sa poskytli finančné zdroje osobitnému súdu v **Libanone**, ktorý vyšetroje okolnosti spojené so zavraždením bývalého premiéra Haririho.
- Kríza spojená so suchom v roku 2011 v regióne **Afrického rohu** si vyžiadala rozsiahlu akciu na zmiernovanie následkov. Nástroj stability, dopĺňujúci humanitárne úsilie EÚ a ostatných subjektov, uviedol do života opatrenie na oživenie poľnohospodárskeho sektora v Etiópii s cieľom obnoviť jeho trhové a výrobné kapacity. Keďže sucho malo vplyv aj na bezpečnostno-politickú situáciu **Somálska**, financovali sa opatrenia na odminovanie a súvisiace opatrenia s cieľom pripraviť cestu úsiliu o obnovu a rekonštrukciu v Mogadiše a iných predtým neprístupných častiach krajiny.
- Ďalšia podpora sa poskytla komplexnému prístupu EÚ pri riešení pirátstva pri Africkom rohu prostredníctvom financovania programov EÚ – Úradu OSN pre drogy a kriminalitu (UNODC) zameraných **na podporu súdov s pirátmi**. Poskytnutie tejto podpory posilnilo aj rokovaciu pozíciu EÚ pri dohodách o vydávaní podozrivých osôb s krajinami v regióne, ktoré boli nevyhnutné pre úspech námornej operácie SBOP EÚ Atalanta zameranej na boj proti pirátstvu.
- **Novej krajine Južný Sudán** bola poskytnutá pomoc pri riešení miestnych a medzištátnych hrozieb stability medzi Sudánom a Južným Sudánom, najmä v blízkosti ich spoločnej pohraničnej oblasti.
- Nástroj sa mobilizoval aj v nadväznosti na politický vývoj a zmeny v rovnováhe politických/bezpečnostných síl. Medzi príklady patria programy realizované v **Pobreží Slonoviny** na podporu novej vlády prezidenta Ouattara a nedávnych volieb, ako aj na podporu reformy bezpečnostného sektora v **Konzskej demokratickej republike**.
- V regióne ústia rieky Niger v **Nigérii** sa uviedol do života program na podporu **opätovného zjednotenia bývalých bojujúcich strán**, a teda na podporu stability;

- Významným spôsobom sa prispelo k opatreniam na podporu **stratégie EÚ pre Sahel**, ktorých súčasťou sú činnosti na podporu tvorby príjmov a pracovných miest;
- Do života boli uvedené viaceré opatrenia na zníženie rastúceho napätia medzi skupinami obyvateľstva, ktoré so sebou nieslo riziko prerastenia do konfliktu medzi krajinami; v rámci jedného z týchto programov sa zrealizovali opatrenia zamerané na rozptýlenie napätia medzi Kirgizmi a Uzbekmi vo **Ferganskom údolí** v Strednej Ázii, kým cieľom druhého bolo zlepšiť vzťahy medzi **Hait'anmi a hostiteľskými dominikánskymi komunitami** v Dominikánskej republike;
- Viaceré prijaté opatrenia boli zamerané na poskytnutie zásadnej **podpory pre voľby na Haiti, v Kazachstane a v Bielorusku**, kým v **Afganistane** sa z nástroja stability poskytla podpora na zriadenie nezávislej volebnej komisie a na posilnenie jej kapacít pre budúce voľby, a
- v **Kolumbii** vznikol projekt na podporu procesu vedúceho k pravde, spravodlivosti a zmiereniu, ktorý sa venuje problematike únosov a násilných zmiznutí.

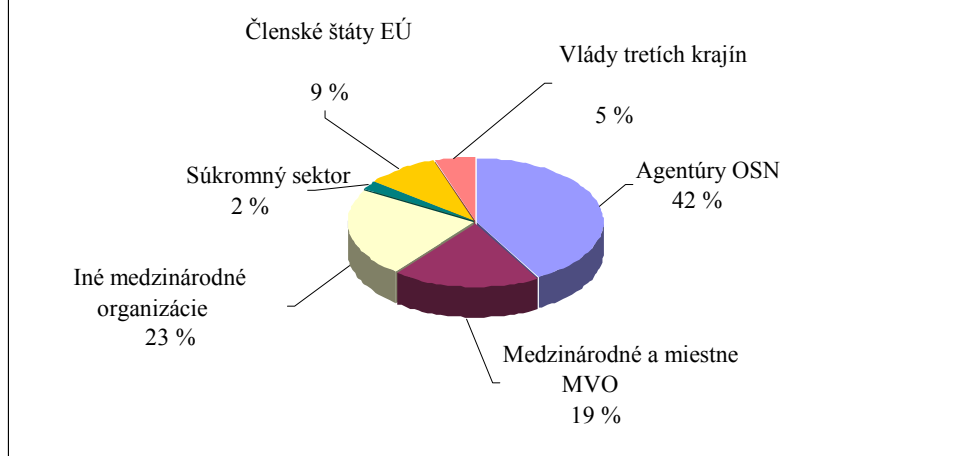
6.2. Kto sa zapája do opatrení reakcie na krízy v rámci nástroja stability?

Opatrenia reakcie na krízy v rámci nástroja stability sa pripravujú v úzkej spolupráci s rozmanitými partnermi: občianskou spoločnosťou, verejnou správou, členskými štátmi EÚ, inštitúciami EÚ, tretími krajinami a ďalšími partnermi. Ústrednú úlohu zohrávajú delegácie EÚ, ktoré zabezpečujú včasné varovanie a pripravujú koncepcie a možnosti ako reagovať. v roku 2011 boli miestnou realizáciou väčšiny nových opatrení na základe subdelegovania¹² poverené delegácie EÚ v dotknutých krajinách, keďže pochopenie miestnych potrieb a požiadaviek má pre úspech opatrení zásadný význam. Vďaka tomu je možné zmluvy s vykonávajúcimi orgánmi včas prerokovať a zblízka sledovať vykonávanie týchto často citlivých projektov. Preto boli v roku 2011 delegácie EÚ zodpovedné za 85 % záväzkov a 82 % platieb v rámci nástroja stability.

Delegácie EÚ, ktoré mali v súvislosti s programami nástroja stability zvlášť vysoké pracovné zaťaženie, dostávali nepretržitú pomoc od lojálneho personálu, ktorý bol financovaný z rozpočtového riadku nástroja stability na administratívnu podporu. Počet zamestnancov delegácií EÚ, ktorí v rámci nástroja stability pôsobia na mieste, zostal v podstate nezmenený na úrovni 21 osôb. Ide o sedem osôb vo funkcii regionálnych pracovníkov zodpovedných za plánovanie reakcií na krízové situácie, ktorí poskytujú podporu ústrediu pri hľadaní účinných zásahov, a 14 vedúcich projektov pracujúcich v delegáciách, ktorí v rámci tohto nástroja riadia rozsiahle a/alebo komplexné portfólio úloh.

¹² Právna a finančná zodpovednosť za použitie finančných prostriedkov EÚ vrátane právomoci podpísať a podľa potreby zmeniť a doplniť zmluvy sa prenáša z ústredia Európskej komisie na dotknuté delegácie EÚ.

Obrázok č. 4: Partneri pri plnení rozpočtu na reakcie na krízové situácie z nástroja stability v rokoch 2007 – 2011 (podľa pridelených finančných prostriedkov)

Na obrázku č. 4 sú znázornení rozmanití partneri poverení vykonávaním opatrení reakcie na krízu podľa článku 3. Neštátne subjekty realizovali 44 % rozpočtu nástroja stability, u subjektov patriacich pod OSN to bolo 42 %. Významnú úlohu OSN možno vysvetliť nestabilným charakterom prostredí, v ktorých pôsobí nástroj stability, pričom orgány OSN patria často k jedným z mála subjektov s výraznou prítomnosťou v danej krajine, ktoré sú vďaka svojim pevným miestnym sieťam schopné rýchlo reagovať. Vykonávanie opatrení vládami tretej krajiny sa v roku 2011 zvýšilo na 5 % (v porovnaní s 3 % v predchádzajúcom roku). z hľadiska počtu opatrení však najväčší počet projektov nástroja stability riadia medzinárodné a miestne MVO.

7. POMOC V KONTEXTE STABILNÝCH PODMIENOK NA SPOLUPRÁCU (ČLÁNOK 4 NARIADENIA O NÁSTROJI STABILITY)

V zmysle článku 4 Komisia v kontexte stabilných podmienok pre spoluprácu zabezpečuje prípravu ročných programov a riadenia pomoci. Ročné akčné programy v rámci nástroja stability na rok 2011 boli prijaté takto: článok 4 ods. 1 (ohrozenia bezpečnosti a iné ohrozenia verejného poriadku) v septembri 2011, článok 4 ods. 2 (zmierňovanie chemického, biologického, rádiologického a jadrového rizika) v októbri 2011 a článok 4 ods. 3 (budovanie kapacít pred začiatkom krízy a po jej skončení) v júni 2011. Podrobné aktualizované informácie o realizácii činností podľa článku 4 ods. 1, ods. 2 a ods. 3 sa uvádzajú v pracovnom dokumente II útvarov Komisie, ktorý je sprievodným dokumentom tejto výročnej správe.

7.1. Ohrozenia bezpečnosti a ochrany (článok 4 ods. 1 nariadenia o nástroji stability)

Programy navrhnuté v súvislosti s nadregionálnymi hrozbami po dôkladnej konzultácii s prijímajúcimi krajinami sa zameriavajú na budovanie kapacít. Spravidla sa bezpečnostné kapacity posilňujú na vnútroštátnej, regionálnej a napokon nadregionálnej úrovni. Na základe individuálne prispôbeného prístupu sa v určitom regióne zistia kľúčové krajiny, ako aj kapacity miestnych subjektov presadzovania práva a bezpečnostných útvarov, ktoré sa posilňujú vytvorením alebo posilnením špecializovaných medziagentúrnych zložiek. Tam, kde je to možné, sa využitím existujúcich štruktúr následne vytvoria funkcie regionálnej

koordinácie s cieľom posilniť regionálnu a nadregionálnu spoluprácu. Podpora využívania informácií sa uskutočňuje prostredníctvom regionálnych informačných systémov. Pokrývajú rozmanité oblasti: riešenie nelegálneho obchodu a organizovanej trestnej činnosti na kokaínových a heroínových trasách, nelegálny obchod s ručnými zbraňami a výbušnými látkami, zvýšenie námornej bezpečnosti a ochrany na kľúčových námorných trasách a budovanie kapacít v regiónoch postihnutých terorizmom.

Na opatrenia v uvedených oblastiach bolo v roku 2011 vyčlenených 30 mil. EUR vo viazaných rozpočtových prostriedkoch, pričom platobné rozpočtové prostriedky boli v celkovom objeme približne 9,2 mil. EUR. Prostredníctvom mechanizmu odbornej podpory (Expert Support Facility – ESF)¹³ bolo do roku 2011 z odbornej verejnosti alebo poloverejných organizácií v členských štátoch EÚ prijatých viac ako 100 odborníkov, ktorí spojili sily a poskytli svoje osobitné vedomosti, odborné poznatky a technické vstupy v záujme hľadania a podrobného plánovania opatrení nástroja stability. To zahŕňalo ročný akčný program na rok 2012, ako aj vytvorenie podmienok na plnohodnotnú realizáciu opatrení, o ktorých sa rozhodlo v rámci predchádzajúcich ročných akčných programov. Pokryté oblasti:

- V roku 2011 boli v Kapverdskej republike a v Senegale zriadené dve spoločné pracovné skupiny pre blokovanie na letiskách (Joint Airport Interdiction Task Forces) na podporu **boja proti organizovanému zločinu na kokaínovej ceste** (40 krajín, 6 mil. EUR v roku 2011 z celkovej sumy 19 mil. EUR). Na 22 letiskách sa uskutočnila týždňová akcia s názvom COCAIR, ktorá viedla k zadržaniu značného objemu drog.
- V desiatich krajinách vrátane Iránu, Pakistanu a Afganistanu pokračovala práca na podporu **boja proti organizovanému zločinu na heroínovej ceste**.
- Program **kľúčových námorných trás** v objeme 14,5 mil. EUR (4,5 mil. EUR v roku 2011) zahŕňa 17 pobrežných krajín západného Indického oceánu, juhovýchodnej Ázie a Guinejského zálivu. Tento program zlepšuje schopnosť vzájomného poskytovania informácií a presadzovanie práva v pobrežných štátoch a jeho cieľom je dosiahnuť bezpečnejšiu námornú dopravu bojom proti pirátstvu a ozbrojeným lúpežiam na mori.
- Cieľom viacerých projektov je **prevencia a boj proti terorizmu** prispievaním k celosvetovému protiteroristickému úsiliu, ako aj uskutočňovaním stratégie OSN. v regióne Sahel sa podpísala zmluva o boji proti terorizmu vo výške 6,7 mil. EUR na zlepšenie schopnosti vzájomného poskytovania informácií, predvídania teroristických činov a reagovania na teroristické činy na operatívnej aj justičnej úrovni. Cieľom spolupráce s Pakistanom je zlepšiť systém trestného súdnictva v Pandžábe. v juhovýchodnej Ázii sa nástroj stability podieľa na spoločnej protiteroristickej iniciatíve EÚ – Úradu OSN pre drogy a kriminalitu (UNODC).
- Pomerne novým prejavom súčasných globálnych a nadregionálnych hrozieb je **počítačová kriminalita**, ktorú už nemožno účinne riešiť bez zohľadnenia jej virtuálneho rozmeru (3 milióny EUR viazané na posilnenie kapacít orgánov presadzovania práva a súdnych a verejných orgánov a na podporu prístúpenia k tzv. budapeštianskemu dohovoru a jeho vykonávania). Vzhľadom na to, že

¹³ Mechanizmus odbornej podpory sa opiera o odborníkov z verejných a poloverejných organizácií v celej EÚ. Od roku 2008 vykonali odborníci z približne 60 organizácií zo 17 členských štátov viac ako 100 misií.

najdôležitejšie infraštruktúrne operačné systémy sú sieťovo prepojené, prípadné destabilizačné účinky kybernetického útoku alebo veľkého výpadku kľúčových sietí informačných a komunikačných technológií by mohli mať zničujúce následky. Na podklade týchto skutočností sa bude **kybernetickou bezpečnosťou** zaoberať nástroj stability (1,5 milióna EUR viazaných na nadregionálnu spoluprácu ako aj na implementáciu medzinárodných noriem v oblasti informovanosti o rizikách, analýzy zraniteľnosti, pripravenosti na núdzové situácie, riadenia výstrahy a následkov.

- Závažnú hrozbu pre verejné zdravie predstavujú **falošné lieky**, pretože zvyčajne obsahujú zložky, ktoré sú zlej kvality alebo v nesprávnych dávkach alebo jednoducho neúčinné, a v niektorých prípadoch dokonca toxické. Hoci má táto hrozba globálny charakter, sú jej vystavené predovšetkým rozvojové krajiny (5 miliónov EUR viazaných na posilnenie právneho rámca – najmä prostredníctvom dohovoru MEDICRIME – ako aj kapacít na vyhľadávanie a rozbor podozrivých liekov a napokon kapacity na policajné vyšetrovanie a trestné súdnictvo na účely narušenia a rozloženia globalizovaných zločineckých sietí);
- Na zlepšenie kapacít predchádzania nedovolenému obchodovaniu s ručnými a ľahkými zbraňami (small arms and light weapons – SALW), bojovať proti nemu a odstrániť ho pokračovala EÚ v podpore koordinácie a vykonávania medzinárodných protokolov a dohovorov v subsaharskej Afrike a v Južnej a Strednej Amerike (2011: 7,3 mil. EUR v 41 krajinách) a
- V roku 2011 agentúry členských štátov EÚ naďalej poskytovali odborné znalosti a využívali synergický účinok prostredníctvom **mechanizmu odbornej podpory (Expert Support Facility – ESF)** pri dlhodobom plánovaní a vykonávaní programov a projektov v rámci nástroja stability (priority 1 a 2) (2,5 mil. EUR v rámci ročného akčného plánu na rok 2011), v rámci čoho sa od roku 2008 vykonalo viac ako 100 misií.

7.2. Zmierňovanie chemického, biologického, rádiologického a jadrového rizika (CBRN) (článok 4 ods. 2 nariadenia o nástroji stability)

Z historického hľadiska sa činnosti vo väčšine oblastí sústreďovali na bývalý Sovietsky zväz. v roku 2010 sa vyvinulo úsilie o rozšírenie zemepisného pokrytia tohto programu. Jeho pokrytie sa rozšírilo na oblasť Stredozemného mora, Blízky východ, juhovýchodnú Áziu, Strednú Áziu, Zakaukazsko a Afriku. Popri krajinách bývalého Sovietskeho zväzu bolo do programu zapojených približne 40 nových krajín.

Program zmierňovania chemického, biologického, rádiologického a jadrového rizika zahŕňa riziká týkajúce sa záležitostí náhodného, prirodzeného alebo zlomyseľného použitia chemického, biologického, rádiologického a jadrového materiálu a zameriava sa na zvyšovanie kultúry bezpečnosti šírením najlepších postupov a zvyšovaním všeobecnej úrovne informovanosti v oblasti bezpečnosti a ochrany. Do roku 2010 boli rôzne oblasti pokryté samostatne¹⁴. **Centrá excelentnosti CBRN**, ktoré EÚ v rámci nástroja stability vytvára po celom svete, od roku 2010 postupne poskytujú jednotnú a integrovanú platformu pre opatrenia uskutočňované vo všetkých uvedených oblastiach monitorovania hraníc/nezákonného obchodovania, kontroly vývozu, biologickej bezpečnosti a biologickej ochrany atď. Tieto centrá majú za cieľ zlepšiť politiky zmierňovania chemických, biologických, rádiologických

¹⁴ Napr. kontrola vývozu tovaru dvojakeho využitia, nezákonné obchodovanie, rekvalifikácia bývalých vedcov v oblasti zbrojárstva, kultúra bezpečnosti a ochrany.

a jadrových rizík vypracovaním individuálne prispôbených súborov pomoci (19 akcií v piatich regiónoch, 21,5 mil. EUR v roku 2011). Tie budú predstavovať významný nástroj budovania kapacít a rozvoja jednotných regionálnych politík, ako aj posilňovania spolupráce vnútroštátnych a regionálnych spôsobilostí v tejto oblasti. v roku 2011 EÚ zriadila centrá excelentnosti v juhovýchodnej Ázii (Filipíny), juhovýchodnej Európe/Zakaukazsku/na Ukrajine (Gruzínsko), v severnej Afrike (Alžírsko), na atlantickom pobreží Afriky (Maroko) a Blízkom východe (Jordánsko). Prvých päť miestnych regionálnych sekretariátov centier excelentnosti začalo fungovať na konci roku 2011. Okrem toho sa vytvorili kontakty so Strednou Áziou, krajinami Rady pre spoluprácu krajín v Perzskom zálive a so subsaharskou Afrikou.

Ďalšie podporované oblasti:

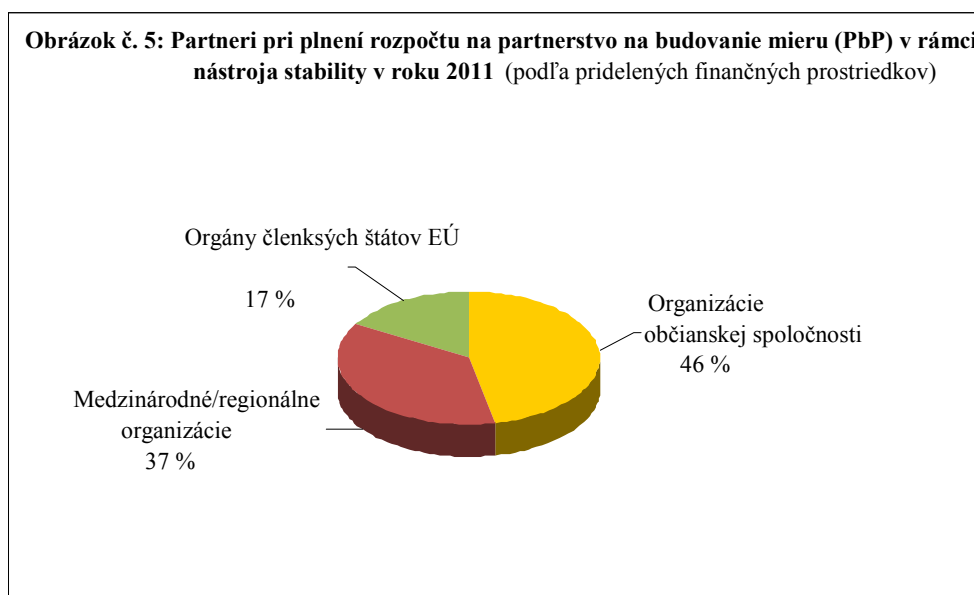
- **Činnosti pomoci a spolupráce pri kontrole vývozu tovaru** dvojakého využitia, ktoré viedli k úspešnému vykonávaniu programov vo viac ako 28 štátoch celého sveta. Posilnila sa spolupráca s programom kontroly vývozu EXBS USA.
- **Na posilnenie bezpečnosti a ochrany proti biologickým hrozbám** sa vykonali viaceré opatrenia na ochranu zariadení v rôznych krajinách Strednej Ázie, Zakaukazska a Afriky (3,5 mil. EUR v roku 2011). Spolu s Európskym centrom pre prevenciu a kontrolu chorôb sa začal program zameraný na ľudské zdravie zahŕňajúci 17 nečlenských krajín EÚ (3 mil. EUR na konci roku 2010).
- **Na podporu iniciatív v rámci viacstranných jadrových záruk (Multilateral Nuclear Assurances – MNA)** sa podpísala zmluva s Medzinárodnou agentúrou pre atómovú energiu (MAAE) s cieľom poskytnúť podporu banke slabo obohateného uránu na využívanie jadrovej energie (10 mil. EUR v roku 2011). Banku slabo obohateného uránu vlastnila a riadila MAAE a dodávateľské krajiny zaviedli civilné jadrové programy s bezpečným jadrovým palivom, a tým obmedzili súvisiace riziká šírenia zbraní.
- **Podpora na rekvalifikáciu a alternatívne zamestnanie bývalých vedcov a inžinierov v oblasti zbrojárstva** s pôvodom v krajinách bývalého Sovietskeho zväzu pokračovala prostredníctvom vyčlenených centier STCU a ISTC v Kyjeve a Moskve. v Iraku pokračovali akcie so zapojením bývalých vedcov v oblasti zbrojárstva do komplexných činností vyradovania z prevádzky, demontáže a dekontaminácie jadrových zariadení a
- **Boj proti nezákonnému obchodovaniu s chemickými, biologickými, rádiologickými a jadrovými materiálmi** pokračuje akciami v Strednej Ázii, juhovýchodnej Ázii a severnej Afrike. Podpísala sa zmluva s MAAE na poskytnutie podpory novému Laboratóriu jadrových materiálov, ktoré majú využívať analytické služby oddelenia bezpečnostných opatrení (Safeguards Analytical Services) MAAE v **Seibersdorfe v Rakúsku** (5 mil. EUR v roku 2011).

7.3. Budovanie kapacít pred začiatkom krízy a po jej skončení (článok 4 ods. 3 nariadenia o nástroji stability)

Ročný akčný program na rok 2011¹⁵ zahŕňal osem tematicky zoskupených akcií nástroja stability v rámci toho, čo je známe ako **partnerstvo na budovanie mieru**, ktoré zapája

¹⁵ Ročný akčný program na rok 2011 prijala Európska komisia 30. júna 2011 (http://www.eas.europa.eu/ifs/docs/c_2011_4451_en.pdf).

partnerov z organizácií občianskej spoločnosti, regionálnych a medzinárodných organizácií a členských štátov EÚ do budovania kapacít pred začiatkom krízy a po jej skončení (pozri obrázok č. 5).

Mnoho pretrvávajúcich činností podporovalo počas roka úsilie ESVC v oblasti reakcií krízového riadenia, ako aj predchádzania konfliktom, najmä priority Rady krízového riadenia a novo zriadenej skupiny na predchádzanie konfliktom. Táto podpora zahŕňala poskytovanie vstupných údajov pre analýzu konfliktov organizáciám občianskej spoločnosti a informácie a odborné poznatky na vysokej úrovni o včasnom varovaní a predchádzaní konfliktom, v súlade so závermi zasadnutia Rady z júna 2011¹⁶. Nasledujúce príklady vyzdvihujú niektoré z hlavných oblastí úspechov dosiahnutých v roku 2011:

- **Dialóg s občianskou spoločnosťou a budovanie kapacít neštátnych subjektov vnútri krajiny:** Sieť pre dialóg s občianskou spoločnosťou¹⁷, predstavujúca fórum pre dialóg o otázkach budovania mieru medzi EÚ a neštátnymi aktérmi, uskutočnila trinásť zasadnutí o tematických otázkach (napr. predchádzanie konfliktom a včasné varovanie, reforma bezpečnostného sektora a ženy, mier a bezpečnosť) a otázkach týkajúcich sa jednotlivých krajín alebo konfliktov (napr. zasadnutia o regióne MENA¹⁸, Pobreží Slonoviny, Božej armáde odporu) s cieľom poskytnúť vstupné údaje pre procesy tvorby politiky EÚ.
- V šiestich krajinách sa začalo realizovať dvanásť projektov občianskej spoločnosti v oblasti mediácie a dialógu, ľudskej bezpečnosti a úlohy žien, ktorých cieľom je vybudovať **kapacity na základnej úrovni**. Ďalšie opatrenia v oblasti včasného varovania zamerané na budovanie spoločného porozumenia rizikových faktorov, ktoré by mohli nestabilné situácie doviesť do konfliktov, a opatrenia, ktorými by sa tomu mohlo predísť;

¹⁶ Závety Rady pre zahraničné veci o prevencii konfliktov, 3101. zasadnutie Rady pre zahraničné veci, Luxembursko, 20. júna 2011.

¹⁷ Sieť pre dialóg s občianskou spoločnosťou riadi Európsky styčný mierový úrad (European Peace-building Liaison Office – EPLO).

¹⁸ Blízky východ a severná Afrika.

- **Sprostredkovanie a dialóg:** EÚ podporovala pohotovostný tím odborníkov na sprostredkovanie patriaci pod oddelenie mediačnej podpory (Mediation Support Unit – MSU) odboru pre politické záležitosti (Department for Political Affairs – DPA) OSN, v záujme rýchleho poskytovania znalostí v oblasti sprostredkovania pre OSN, členské štáty EÚ a iné medzinárodné, regionálne a subregionálne organizácie. Dvaja odborníci oddelenia mediačnej podpory (MSU) financovaní zo zdrojov EÚ vykonali **šestnásť** osobitných misií v ôsmich krajinách¹⁹. Ďalšie opatrenie nástroja stability v Keni sa snažilo zamerať sa na hlavné príčiny povolebného násillia v roku 2007²⁰ a prispelo k posilneniu kapacít mimovládnych účastníkov pri zmierňovaní konfliktov medzi komunitami.
- **Prírodné zdroje a posúdenie potrieb po skončení konfliktu a po skončení katastrofy (PCNA/DPNA):** Odborníci MSU OSN na prírodné zdroje a konflikty spolupracovali s cieľom vypracovať rozsiahle výskumné práce o panve rieky Níl a o konfliktoch týkajúcich sa pôdy, v ktorých sú účastní domáci obyvatelia Čile a Panamy, takisto pomáhali pri prípravných činnostiach pre vnútroštátne dialógy v regióne MENA. v rámci partnerstva EÚ – OSN pre predchádzanie konfliktom a trvalo udržateľné riadenie pôdnych a prírodných zdrojov sa vypracovali praktické usmernenia týkajúce sa pôdy, ťažobného priemyslu, vzácnosti životného prostredia a budovania kapacít. Na základe partnerstva medzi EÚ – OSN – Svetová banka, týkajúceho sa PDNA/PCNA, UNDOCO²¹, sa vypracovali internetové nástroje pre odborníkov hodnotiacich misií. v rámci programu sa vypracovali aj spoločné školiace/informačné programy – 170 pracovníkov z partnerských a iných mnohostranných organizácii získalo vstupnú odbornú prípravu a 73 odborníkov absolvovalo hĺbkový program.
- **Budovanie mieru a ľudské práva so zameraním najmä na mládež a ženy:** Úplný súbor činností bol poskytnutý v 3 regiónoch Bosny a Hercegoviny na základe projektu Mládež za mier²², ktorý zahŕňal posilnenie postavenia mládežníckych organizácií a dni odbornej prípravy v oblasti budovania mieru a rozvoja komunit.
- V **Konzskej demokratickej republike** bola poskytnutá pomoc ženským aktivistkám pri zapojení sa do prešetrovania prípadov masového znásilňovania vo Fizi, spáchaných pravidelnou armádou (FARDC), ktoré viedlo k prvému odsúdeniu veliteľa FARDC osobitným mobilným súdom pre trestné činy znásilnenia. Podobné rozsudky boli vynesené v blízkosti Kalehe a Maniema. Osveta o rezolúcii Bezpečnostnej rady OSN 1325 bola poskytnutá viac ako 1 000 ženám prostredníctvom verejných informačných zasadnutí, v dôsledku čoho sa zvýšila registrovaná účasť žien v politike a politický vplyv v príslušných oblastiach²³.
- **Spolupráca s regionálnymi organizáciami:** Na generálnom sekretariáte Ligy arabských štátov (Secretariat General of the League of Arab States – SGLAS) bolo

¹⁹ Zahŕňajúce Jordánsko (podpora UNAMI); Kazachstan (podpora UNRCCA v súvislosti s regiónom panvy Aralského mora); Keňu (práca z Nairobi na záležitostiach Somálska); Kirgizsko (na podporu vlády Kirgizska pri vypracovaní národného programu predchádzania konfliktom) a Katar (na podporu mierových rozhovorov v Darfure).

²⁰ Opatrenie „Posilnenie kapacít mimovládnych účastníkov pomoci pri predchádzaní konfliktom a ich riešení v oblastiach postihnutých povolebnými násillím v Keni“ riadila Nadácia Konrada Adenauera.

²¹ Úrad OSN pre koordináciu rozvojových operácií (DOCO).

²² Toto opatrenie riadila organizácia Care International.

²³ Politická účasť žien z Afganistanu, Konzskej demokratickej republiky a Libérie na mierovej a bezpečnostnej politike.

zriadené operačné centrum pre reakcie na krízy a v súčasnosti sa realizuje intenzívny program odbornej prípravy, ktorý využívajú vedúci predstavitelia SGLAS aktívni v oblasti včasného varovania, analýzy kríz a riadenia reakcií na krízu. Tento projekt pomohol sprostredkovať pravidelný a zintenzívnený kontakt medzi ESVČ a SGLAS v súvislosti s rôznymi krízami a inými témami týkajúcimi sa spoločného programu EÚ a Ligy arabských štátov.

- **Medzinárodný dialóg o budovaní mieru a budovaní štátu:** EÚ podporovala dialóg vedený zo strany OECD²⁴ od roku 2009, a v roku 2011 najmä prácu sekretariátu a prácu štyroch pracovných skupín v rámci tohto dialógu, ako aj organizáciu medzinárodných zasadnutí. Na zasadnutí v Monrovii v júni 2011 sa odsúhlasili konečné informačné produkty a prerokoval sa návrh medzinárodného akčného plánu predloženého v decembri 2011 na 4. fóre na vysokej úrovni o účinnosti pomoci v Busane.
- Medziagentúrny projekt v Nepále, Ugande a Konžskej demokratickej republike sa zamerával na opatrenia spojené s koncepciou, **monitorovaním a budovaním mieru**. Na projekte sa zúčastnilo 21 organizácií vrátane medzinárodných MVO, miestnej občianskej spoločnosti a vládnych agentúr, ktoré si vymenili najlepšie postupy, a
- **Spolupráca s členskými štátmi EÚ:** Cieľom dvojročného programu Nová európska iniciatíva odbornej prípravy v oblasti civilného krízového riadenia (Europe's New Training Initiative for Civilian Crisis Management – ENTRI) spolufinancovaného z nástroja stability je posilniť schopnosti pracovníkov nasadených a pracujúcich v medzinárodných misiách civilného krízového riadenia, a súčasne podporiť interoperabilitu a harmonizáciu prístupov jednotlivých partnerov k odbornej príprave. Konzorcium ENTRI, zložené z 13 poskytovateľov odbornej prípravy z členských štátov EÚ zorganizovalo v prvom roku 17 kurzov (kurzov pred nasadením, ako aj špecializovaných kurzov) s účasťou 340 odborníkov zo 49 štátov.

8. ZÁVER

Opatrenia nástroja stability realizované v roku 2011, ktoré dopĺňali ostatné akcie EÚ v rámci regionálnych a tematických nástrojov v oblasti rozvojovej politiky, humanitárnej pomoci a misií SBOP, výrazne prispeli k úsiliu EÚ o zachovanie mieru, predchádzanie konfliktom a posilnenie medzinárodnej bezpečnosti v súlade s článkom 21 Zmluvy o Európskej únii. v piatom roku svojej činnosti a s rozpočtom, ktorý sa viac ako zdvojnásobil z úrovne 139 miliónov EUR v roku 2007 na úroveň **282 miliónov EUR v roku 2011**, nástroj stability dokázal svoju životaschopnosť a spôsobilosť prispievať k včasným a dynamickým reakciám EÚ na široký okruh výziev vo svete. Tieto výzvy v roku 2011 zahŕňali výzvy spojené s vplyvom arabskej jari na región Blízkeho východu a severnej Afriky, ako aj s ešte zložitejšou situáciou v celom regióne Afrického rohu.

Vyspelosť nástroja stability sa premietla v zisteniach hodnotiacej správy celkovej programovej úrovne nástroja stability, vypracovanej nezávislým konzultantom a uverejnenej v júli 2011. v správe sa za obdobie od začiatku celkovo konštatuje, že „nástroj stability **výrazne prispel k zvýšeniu celkovej významnosti, účinnosti a efektívnosti opatrení EÚ v oblasti reakcie na krízy a pripravenosti na ne.**“ *Autori správy dospeli k záveru, že „nástroj stability významne prispieva k súladu mierových, bezpečnostných a rozvojových štruktúr EU,*

²⁴ Medzinárodná sieť pre konflikty a nestabilitu (INCAF) v rámci OECD.

ako aj ku globálnemu mieru a stabilite. Pre príspevky nástroja stability je kľúčová jeho preukázaná spôsobilosť rýchlo, včas a katalytické reakcie v krízových situáciách“²⁵.

²⁵

Medzinárodné konzultácie v oblasti konfliktov a bezpečnosti: „Hodnotenie zložiek nástroja stability Európskej únie v oblasti reakcie na krízy a pripravenosti na ne“, júl 2011.